

Maruša Avguštin
Radovljica

POETIČNO OBARVAN SVET MOJCE CERJAK

»Slik ne slikam sama, slikajo jih pravljice in pesmi«, je povedala Mojca Cerjak v intervjuju za »Ciciban za starše« maja letos. Ta stavek razkriva poseben značaj ilustracije, a tudi avtoričino naravo. Velikokrat ponovljena trditev, da ilustrator pri svojem delu ne more zaobiti besedila in tudi ne tistega, ki mu je ilustracija namenjena, še daleč ne pove o ilustraciji vsega. Ilustracija vključuje tudi avtorjev odnos do snovi, ki naj jo ilustrira, in njegov avtorski rokopis. Rokopis Mojce Cerjak (roj. 1959) je vse od njenih začetkov ilustriranja jasno prepoznaven, čeprav ne ves čas enak. Njena slikarska narava je najbolj očitna v barvitih ozadjih slik, ki gledalca sugestivno potegnejo v svet malodane zenbudističnega dojemanja življenja. Zato se odraslemu lahko zazdijo figure v njih kdaj pa kdaj celo odvečne. Kaže, da imajo v najboljših avtoričinih stvaritvah prednost podobe skrivnostnih voda ali nočnega neba z luno, ki odseva v vodi itd.

A Mojca Cerjak je tudi vestna in izvirna upodabljalca zgodb. Najljubše so ji tiste, ki skrivajo v sebi neko poetično sporočilo. V njih se pisateljeva oziroma pesnikova narava zlivata z ilustratorino, ki jim dodaja del svoje domišljije. Tako se v opisih narave pojavljajo ptice in cvetje, nebo prekrivajo oblaki, domača prizorišča poživljajo živali, četudi jih zgodbe ne omenjajo. V živalskem in rastlinskem svetu Mojce Cerjak se pogosto pojavlja značilna mimikrija, ki nas prepričuje o enovitosti narave. Drugače pa je s človeškimi liki. Avtorica si prizadeva odkriti za vsako zgodbo najbolj ustrezne like otrok in odraslih. Elementi naivne umetnosti, ki jih pri tem opažamo, odražajo njeno zavestno željo, približati se otroku in hkrati pomenijo način premagovanja težav pri likovnem obvladovanju odrasle človeške figure. Tako odrasle osebe včasih prepoznavamo predvsem po atributih, medtem ko je po drugi strani slikarka za otroške junake ustvarila dolgo vrsto nepozabnih likov, med katerimi morda še vedno najbolj izstopa zvezdica Zaspanka.

Čeprav je Mojca Cerjak izrazita koloristka, pogosto kombinira mehko barvnega nanosa v prevladujočih modrih, zelenih, vijoličnih, belih in rdečih tonih z risbo in na ta način stopnjuje likovno napetost. Dolgo časa zanjo značilno diagonalno kompozicijo v zadnjem obdobju rada nadomešča s krožno ali kvadratno oziroma v višino grajeno kompozicijo. Pogosteje uporablja tudi zvrnjeno perspektivo, s čimer stopnjuje ritem in dinamičnost dogajanja ter pogloblja vsebinsko podstat likovne govorice.

Iskanje novih slikarskih rešitev je Mojco Cerjak ob ilustracijah za *Bibe Mire Voglar* leta 1998 pripeljalo do upodabljanja bolj monumentalnih figur. V njih so Mojčine, pogosto skicozne krokijske risbe, ki jim v poeziji lahko najdemo korelacijo s haiku verzom, zamenjale široke, čiste barvne ploskve in drugačen tip otroških

obrazov in figur, ki so poudarjeno nesorazmerne, saj glave junakov zavzemajo kar tretjino celotne figure. Nesorazmerje je opaznejše prav zaradi večjih mer ilustracij. Ker projekt slikanice ni bil realiziran, kaže, da se je ilustratorica nadaljnjemu likovnemu iskanju v tej smeri zaenkrat odpovedala. Vendar verjamemo, da bo prej ali slej tudi tu nadaljevala svojo likovno pot, ko bo našla primerno snov in dovolj odprtega založnika.

Mojca Cerjak ustvarjalno združuje različne slikarske tehnike z risbo in na ta način dosega maksimalno izraznost svojih podob skupaj z njihovim predmetnim bogastvom. Kot oblikovalka se zna približati vsakršni snovi, se vključuje v timsko delo in ustvarjalno uporablja računalnik. Te odlike v zadnjem času najbolj očitno kažejo njene ilustracije za učbenike *Jaz pa berem 2*, *Skrivni dnevnik ustvarjalnega branja* in *Moje branje – svet in sanje*, za drugi razred osnovne šole. Vanje je Mojca Cerjak s svojo iskreno, poetično naravnano in v otroka usmerjeno ustvarjalnostjo vložila pomemben delež svojih naporov.

V opusu iz zadnjih treh let slikarkega izjemno plodnega ilustratorskega in oblikovalskega delovanja ob že omenjenih značilnostih ilustracij za Bibe in šolske učbenike opazamo sklenjeno črto poetično obarvanega likovnega izražanja tudi v manjših, včasih celo v miniaturnih izvedbah. V delih zadnjih let se pogosteje pojavljajo interierji in raba zvrnjene perspektive. Poleg že omenjenega značilnega slikarkega kolorita je opaziti več toplejših barvnih harmonij. Vendar se zdi, da ostaja upodabljanje vode in podvodnega sveta ter ob njem uporaba ustaljene barvne lestvice še nadalje njena specifičnost.

Oblikovalska senzibilnost narekuje Mojci Cerjak za vsako besedilo novo likovno rešitev, ki se n.pr. v *Kralju zgodbic in zvezdnem otroku* Henninga Köhlerja kaže v inventivnem menjavanju celostranskih barvnih in manjših črno-belih ilustracij. Za zadnje slikarkino obdobje je značilno tudi opuščanje nadrobnih opisov figur in s tem enotneje učinkujoči prizori. Najnovejša knjiga *Koroške pravljice* Nika Kupperja dokazuje, da lahko Mojca Cerjak tudi brez vode in neba poustvari magično pravljlično vzdušje. Pri tem ji pomembno služi posebna zvrnjena perspektiva, kopaste oblike dreves v eksterierjih, prizori, ki se perspektivično nadaljujejo v notranjost prostorov, in njeni značilni pravljlični liki.

Mojca Cerjak tudi z računalniško sliko za šolske učbenike prepričljivo snuje svet čustev in domišljije. Njena likovna govorica je blizu tako otrokom kot odraslim.

Objave ilustracij v knjigah

- 1983 skupinsko ilustriranje knjige *Pesme za decu*. Beograd: Vuk Karadžić, Narodna knjiga
- 1986 *Rojstni dan Pikapolonice Pike*, Kirsti Kivinen, Annami Poivaara. Ljubljana: Mladinska knjiga (Čebelica)
- 1987 *Zajček Skakalček*, Meta Rainer. Ljubljana: Mladinska knjiga (Mala slikanica)
- 1991 *Zvezdni prah*, Kirsti Kivinen, Annami Poivaara. Ljubljana: Mladinska knjiga (Deteljica)
- 1992 *Zvezdica Zaspanka*, Frane Milčinski. Ljubljana: Mladinska knjiga (Cicibanov vrtiljak)
- 1993 *Dušica iz oblaka*, Erna Gregorič. Ljubljana: Mladinska knjiga (Čebelica); *Ne bom se opravičil*, Sofja Prokofjeva. Celje: Mohorjeva družba (Drobtinica)

- 1994 *Beli konjiček* (ovojnica), Elizabeth Goudge. Ljubljana: Mladinska knjiga (Odisej); *Popravljalnica igrač*, Bina Štampe Žmavc. Ljubljana: Mladinska knjiga (Cicibanov vrtiljak)
- 1995 *Noč ima svojo moč*, Anton Gričnik. Ljubljana: Kmečki glas (Glasovi); *Oblaček Postopaček*, Janez Bitenc. Maribor: Založba Obzorja (Mlada obzorja); *Od kdaj so kresnice*, Mirko Kunčič. Celje: Mohorjeva družba (Drobtinica); ponatis *Zvezdica Zaspanka*
- 1996 *Žogica Nogica*, Jan Malik. Ljubljana: Mladinska knjiga (Velika slikanica); *O pravljici, ki se je izgubila*, Simona Čufer. Ljubljana: Mladinska knjiga (Čebelica)
- 1997 *Zgodbe o Tinu*, Lene Skumanz Mayer. Ljubljana: Mladinska knjiga (Čebelica); *Zlatorog*, slovenska ljudska. Ljubljana: Sidarta; tretji natis *Zvezdica Zaspanka*
- 1998 *Vzhodno od sonca in zahodno od meseca*, norveška ljudska. Ljubljana: Mladinska knjiga (Velika slikanica); *Mali morski ježek in mala morska deklica*, Barbara Hanuš. Ljubljana: DZS (Vrtalka); ponatis *Ne bom se opravičil*
- 1999 *Mali rakec*, Anna Swirszczynska. Ljubljana: Mladinska knjiga (Čebelica); *Lila mesto*, Peter Svetina. Velenje: Založba Pozoj; *Deček in sonce*, Srečko Kosovel (prevodi v nemški, italijanski in furlanski jezik). Čedad: Zadruga Novi Matajur; *Kralj zgodbic in zvezdni otrok*, Henning Köhler. Celje: Mohorjeva družba
- 2000 *Skrivni dnevnik*, Delovni zvezek. Ljubljana: Založba Rokus; *Pojemo Pojemo*, Ljubljana: Mladinska knjiga (Murenček); *Jaz pa berem*, berilo in delovna mapa za 2. razred devetletke. Ljubljana: Založba Rokus; *Koroške pravljice*. Celovec – Dunaj – Ljubljana: Mohorjeva družba, Hermagoras; *Pozdravljene besede*, berilo za 2. razred. Ljubljana: Založba DZS; *Pozdravljene besede*, berilo za 2. razred. Trzin: Založba Izolit

Nagrade

- 1981 in 1989 Plaketa Zlato pero Beograd ULUPUDS (H. Hesse, *Pesnik*, študijska vajenica in K. Kivinen, A. Poivaara, *Zvezdni prah*, Ljubljana, 1991)
- 1982 Nagradna štipendija avstrijske vlade
- 1984 Priznanje Zlato pero (H.Ch. Andersen, *Prav gotovo*, diplomatska naloga)
- 1987 izbor za JCA Tokio Annual 7 (del diplomske naloge, organizator SINTUM Beograd)
- 1988 Nagrada Radomir Stević Beograd (*Zvezdni prah*)
- 1993 Nominacija za Levstikovo nagrado (F. Milčinski, *Zvezdica Zaspanka*, Ljubljana: Mladinska knjiga)
- 1999 izbor Založbe Nova revija Ljubljana za Slovenski *Kdo je kdo*; izbor BIB (Selected 65 illustrators from BIB '99) za potujočo razstavo Bratislava World Illustrations 2000 na Japonskem

Summary

Mojca Cerjak, an expressive colourist, imaginatively joins various painting techniques with a drawing. That way she reaches the maximum expressiveness of her images together with their material wealth. As a designer she approaches every subject, either individually or in a team.